

Проф. Димитър Димитров, ректор на Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“:

Традициите и иновациите вървят ръка за ръка

Висшето училище в старопрестолния град е най-големият работодател в региона, с около 14 000 студенти и 800 преподаватели и служители

Интервюто взе
Дилиана КОЧЕВА

Проф. Димитров, получите доверието на своите колеги като нов ректор на Великотърновския университет. Какви са приоритетите във Вашата визия за развитие на висшето училище? Какви бяха първите Ви цели и какво планирате в следващите няколко години?

– Първото, което предприех, е да се погрижа за естетизиране на зелените площи около сградите на Университета. Това казвам къде на шега, къде сериозно. Визията, външната красота имат своето значение, реклама е и издава стил. Разбира се, най-важно е съдържанието зад красивите обвивки.

Моят основен приоритет е да съчетая достигнатото досега с още по-големи успехи. Ректорът не е сам. За да постигне своите цели, той трябва да се опира на всички и да работи за всички – преподаватели, администрация, студенти и докторанти. За да успеем, трябва да знаем ясно какво искаме: запазване и развитие на Великотърновския университет като важна и уважавана образователна и научноизследователска институция както в национален, така и в международен план.

За тази цел ни е необходим холистичен подход, при който да успеем да комбинираме трудно съвместими на пръв поглед неща. Така например съхраняването на добрите образователни и научни традиции, които Университетът има, трябва да върви ръка за ръка с иновациите, включително в областта на дигитализацията, отвореното и дистанционното обучение. Наложително е да запазим и дори да разширим нашата многопрофилност, като това не бива да ни пречи да продължим да се развиваме интензивно там, където традиционно сме силни или бихме могли да станем силни. Трябва да търсим източници на приходи, но не за сметка на традиционните ни факултети, които са сътворили облика на Университета и дават много за неговия просперитет в различни аспекти.

Нашата кауза включва подкрепата на българщината и българистиката в чужбина дори когато ще ни се налага да запълваме празнини, оставени от невинаги

Проф. г-р Димитър Димитров

завършва Националната гимназия за древни езици и култури в София и „История“ във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“. Преподава „История на Византия“ и „Средновековна балканска история“ в Историческия факултет на великотърновското висше училище. Два мандата е зам.-ректор по международната дейност. На 29 май 2023 г. е избран за ректор на Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“ за мандат 2023 – 2027 г.

Научните му интереси са в областта на византийската и балканската история. Използва свободно 7 езика.

адекватната държавна политика в тази област. И не на последно място, трябва да запазим непременно финансовата стабилност на Университета, за да може да поддържа растеж на доходите и все по-висок стандарт на нашите преподаватели и служители, като тук не изключвам и нашите студенти и докторанти.

– **Каква е ролята на Университета за развитието на региона? Кои са най-търсените кадри в момента и успявате ли да осигурите такива за нуждите на региона?**

– Великотърновският университет е най-големият работодател в региона, с около 14 000 студенти и 800 преподаватели и служители. Само през тази година се записаха около 4000 студенти, бакалаври и магистри. Ние сме национален университет с международни измерения и имаме кадри навсякъде, включително във важни национални и международни институции, като Европейската комисия и Европейския парламент. Част от младите хора обаче остават в града и региона, намират работа по специалността и допринасят за демографското развитие на областта.

Най-търсените кадри в педагогическите специалности са учителите по математика, но за съжаление, желаещите да се обучават, са малко. За нуждите

на бизнеса се подготвят кадри в 9 факултета и 21 научни направления в три града: Велико Търново, Враца и Плевен. Ще разширим специалностите във филиала във Враца, а сме в подготовка за преобразуване на колежа в Плевен във филиал, за да можем да предложим специалности, от които регионът има необходимост.

– **Предлагате различни търсени и актуални специалности, но може ли да кажете кои са традиционно сред най-желаните?**

– Сред най-желаните са право, психология, педагогическите специалности, приложна лингвистика.

– **Какъв е броят на чуждестранните студенти във Великотърновския университет?**

– Не предлагаме най-търсените от чужденците специалности, сред които медицина и аграрни науки. От друга страна, като институция на 60 години, с активни международни контакти още от 70-те години на XX век, сме добре разпознаваеми в чужбина – от Европа през бившето съветско пространство до Източна Азия. Към момента 80 чуждестранни студенти са приети и се обучават в бакалавърски и магистърски програми на Великотърновския университет. Те са предимно от държави от Източна и Югоизточна Европа, но също и от Китай. Освен

това по линия на мобилностите по програма „Еразъм+“ в първия семестър при нас ще се обучават още 28 студенти, като очакваме в следващите месеци този брой да се увеличи поне двойно.

Що се отнася до привличането на чуждестранни студенти, особено в магистърските програми, ние, българските висши училища, сме изправени пред сериозен проблем. Той е свързан с рестриктивното и безнадеждно остаряло законодателство, което иска приравняване на семестри и кредити, за да се запише един бакалавър от чужбина в нашите магистърски програми. Но почти всички страни в ЕС и много по света имат тригодишни бакалавърски програми и кредитите им рядко отговарят на нашите изисквания. Това на практика ни затваря.

Предлагам МОН да преосмисли радикално законодателството в този аспект. Мисля, че законна диплома за завършена първа степен на обучение в чужбина е достатъчна, за да не се опитваме да вкараме целия свят в нашето прокрустово ложе. Отдавна повтарям също, че трябва да улесним младите българи, които живеят и завършват средното си образование в чужбина, да се върнат да учат в нашите висши училища. На този етап това е трудно, изискванията и бавенето ги отблъскват.

– **Какви участия има Великотърновският университет в международни мрежи? По какви проекти работите?**

– Великотърновският университет е един от лидерите в международната дейност сред висшите учебни заведения в България. Осъществяваме активен академичен обмен по над 450 договора по програма „Еразъм+“ и над 100 договора за двустранно сътрудничество. Традиционно попадаме в челната тройка в страната по международен студентски обмен. Университетът реализира и няколко проекта по Ключово действие 2 (K2) на програма „Еразъм+“, където интердисциплинарни екипи си сътрудничиха по иновативни образователни и научни инициативи. Непрекъснато нараства и броят на международните проекти по други европейски програми за образование и наука.

Великотърновският университет е член на най-големите и престижни световни, европейски и балкански организации за висше образование и единственият чуждестранен университет с филиал (поделения) в Република Северна Македония. Заедно с още над 10 университета сме част от европейския консорциум OpenEU, който има за цел развитието и утвърждаването на ориентирано към учащия, приобщаващо, дигитално и зелено образование в ЕС. Планираните дейности, за финансирането на които Консорциумът кандидатства пред Европейската комисия, ще допринесат за цифровата трансформация на висшите учебни заведения и интегрирането на технологиите в преподаването и ученето.

– **Всяка година организирате Международен летен семинар за български език и култура. Колко участници събрахте тази година? Какво включваше програмата? Защо е важно тази традиция да продължи?**

– Тази година в Семинара участваха 88 участници от 25 държави – по държавна поръчка, като гости на ВТУ и платено обучение. Програмата се състоеше от два блока – учебен и културно-образователен. Участниците имаха възможност да посещават и седем специализирани семинара. Културната програма бе ангажираща, динамична и разнообразна. Последните четири дни се проведоха в курортния комплекс „Албена“.

Традицията трябва да продължи, но това зависи най-вече от ролята на държавата и държавната политика в областта на българистиката. Участваме и в големи национални проекти за развитието на българистиката в чужбина заедно с БАН и няколко други университети.

На стр. 18

Традициите и иновациите...

От стр. 17

– Според Вас нужни ли са промени в минималните изисквания за академично израстване?

– Самото съществуване на минимални изисквания за академично израстване е абсолютно необходимо. То не бива да се поставя под съмнение, тъй като, от една страна, следва да бъде един от основните инструменти за гарантиране качеството на академичния състав, а от друга страна, би трябвало да гарантира на всеки учен и университетски преподавател равнопоставеност и съпоставимост на изискванията за академичен растеж. В същото време е безусловно необходимо изискванията да бъдат съобразени със спецификите на отделните научни области и професионални направления.

Би трябвало да се направи много задълбочен анализ на ефекта от досега действащите наукометрични изисквания за академично израстване и на конкретния количествен измерител на всеки отделен показател и група показатели. Струва ми се малко несериозно само с няколко статии да се постига точков актив, който е еквивалентен на този на сериозна научна монография.

Също така несериозно изглежда „препускането“ през отделните стъпала на научното и академичното израстване, което може да бъде наблюдавано при една, надявам се, непредставителна част от академичните среди. Това навява определени съмнения доколко такова скоростно кариерно развитие е подплатено със здрави научно-изследователски основи. Нямам съмнение, че в такива случаи е налично формално съответствие с изискванията, но вероятно то остава само такова. Заниманията с научна дейност изискват качествени натрупвания, които не могат да се получат за броени години.

В една или друга степен това се отнася и за другата основна дейност на академичния състав – преподавателската. Така че, освен по отношение на собствено наукометричните изисквания за академичното израстване, може би трябва да се мисли и за задължителното покриване на изисквания от по-друго естество. Например обвързване на допускането до кандидатстване за следваща академична длъжност със задължителното изискване кандидатът да е преминал успешно през поне една процедура за атестиране на предходната академична длъжност. Естествено, подобна мярка не може да се въведе незабавно, най-малкото защото следва да се прецизира, така че да е в синхрон с всички законови изисквания, но може да се помисли по-сериозно в това отношение.

Всъщност винаги когато става въпрос за наука и висше образование, голямото предизвикателство е как да ги облемем с дръхата на формалните критерии и същевременно да запазим академичния дух, изследователския пламък и етиката.

– Какво е Вашето мнение относно обединяването на университетите? Как може да се повиши ефективността на публичните инвестиции във висшето образование?

– Да, броят на висшите училища в България е доста голям с оглед на неблагоприятната демографска картина. От друга страна, механичното обединение на висши училища едва ли ще има особен положителен ефект. Трябва да направим и още едно разграничение между многопрофилните университети и тясно специализираните

висши училища. При вторите би могло да се помисли за някаква форма на ефективно коопериране. Опитът със съвместни програми по направления на отделни висши училища също не дава много добър резултат засега. Образованието е консервативна сфера и трябва да се „пипа“ много деликатно. Иначе дори и най-добрите намерения могат да доведат до срив на системата.

Що се отнася до финансирането, необходима е ясна стратегия на държавата, обсъдена обстойно с висшите училища. Ако някой министър днес се сети, че ни трябва специалисти по арабски език и култура например, той няма как да „поръча“ тези кадри за следващата година. Трябва да се мисли с десетилетия напред. Изключителен анахронизъм цари във финансирането на отделните направления, с реалности отпреди 20 – 30 години.

Не може да има почти седем пъти разлика във финансирането на педагогическите и на медицинските кадри! Съотношението трябва да бъде едно към три, не повече, при това чрез вдигане прага на най-ниско финансираните.

По отношение на изследователските университети смятам, че е необходимо да се преосмисли подходът и финансирането за наука да бъде по направления и факултети. В многопрофилните висши училища някои направления са с отлични научни показатели, а други – със скромни. Отличниците не трябва да страдат заради това.

– Къде е балансът в определянето на финансирането на висшите училища на база качество и реализация на завършващите и броя на студентите?

– Не мисля, че такъв баланс е постигнат на този етап. Държавата и тази година променя ПМС N 328 от 2015 г., с което се определят средствата от държавния бюджет за издръжка на обучението в държавните висши училища в зависимост от комплексната оценка за качеството на обучението и съответствието му с пазара на труда с непрекъснато нарастване на нейната тежест. Новото е, че се повишава коефициентът за реализация на пазара на труда и коефициентът на професионалните направления с очакван бъдещ недостиг на пазара на труда.

Ние предложихме – и това се прие, по-голяма тежест да имат приложението на придобитото образование и реализацията по призвание, за разлика от другия, който се отнася само до приложението на придобитото образование и се измерва с процент на реализираните на длъжност за висше образование. Този отчита и реализация с използване на придобитата квалификация по професионалното направление.

Обаче не сме удовлетворени от тежестта в Рейтинговата система на някои показатели, които зависят от социално-икономическото развитие в отделни региони на България, откъдето имаме много студенти и те се реализират там, доколкото заплатите са едни в София, други в Северозападна или Централна Северна България. Този модел, възприет от други страни, не функционира добре в България. Напротив, за реализацията на възпитаниците ни в по-бедните региони нашите направления заслужават бонус във вид на някакъв коефициент. Зад тези постижения стои реално качество на един истински национален университет, защото кадрите на университетите в София, Пловдив или Варна остават доминиращи в тези региони, а ние работим за цялата страна.